

begrip

moslims

christenen

Nr. 51 Sept-/Oct. '80
abt. per jaar Fl. 15
losse nrs. Fl. 2.50
gironr. 815474 t.n.v.
P. Backx p.m. Begrip

JOODS- en CHRISTELIJK
BIJBELGEBRUIK
ISLAMITISCH KORANGEBRUIK

Wüstelaan 80
2082 AD Santpoort

Ten geleide

De vraag komt wel eens naar voren: wat betekent de Koran voor de moslims in het dagelijkse leven.

We kunnen dan denken aan het heilige karakter van de Koran, als zijnde voor de moslims het letterlijke woord van God, een diktaat van Goddelijke oorsprong in de Arabische taal, terwijl inhoudelijk de Koran richtlijnen geeft voor heel het menselijk bestaan; het meest volmaakte boek.

Vandaar de grote eerbied waarmee de moslims de Koran omgeven.

Dit alles geeft niet meer dan een abstrakt beeld.

dr. W.S. Cuperus heeft een gedokumenteerde studie gemaakt, waarbij hij uitgaat van concrete omstandigheden waarin een moslim kan verkeren en op welke wijze hij gebruik maakt, een beroep doet op het woord van God om beveiligd en beschermd te zijn "voor de doorbraak van het kwaad van wat Hij geschapen heeft".

Cuperus spreekt niet alleen over het Islamitisch Korangebruik, maar trekt een parallel met het Joods- en Christelijk Bijbelgebruik.

Bepaalde Koran- en Bijbelteksten fungeren als een passe-partout op heel wat concrete levensomstandigheden. Het gaat om psalm 81 uit de Bijbel en de soera's II3 en II4 van de Koran die hij met elkaar vergelijkt.

Het zou erg nuttig zijn om psalm 91 in uw Bijbel na te slaan, terwijl U de soera's II3 en II4 in de slotbeschouwing vindt.

P. Backx

In de synagogen zowel als in verschillende kerken wordt in de liturgie veelvuldig gebruik gemaakt van het boek der psalmen. In de moskeeën wordt in de liturgie veel gebruik gemaakt van ongeveer de laatste 35 soera's der Koran. Zo is althans de praktijk in Marokko. Uit het boek der psalmen lichten wij één psalm, nl. ps. 91 waarvan wij in dit artikel haar gebruik binnen het jodendom en binnen het christendom willen nagaan. Uitgangspunt is daarbij de vraag naar haar plaats in de liturgie. Daarna worden andere gebruiken bekeken. Hetzelfde doen wij ten aanzien van de laatste 35 soera's der Koran. Wij vestigen speciale aandacht op de twee laatste van deze soera's nl. s. 113 en s. 114 die wij aan een soortgelijk onderzoek onderwerpen. Een summiere vergelijking van de psalm en de soera's en hun gebruik ten besluit is te verleidelijk om achterwege te laten.

Het Jodendom

Wij beginnen met de vraag te stellen naar de plaats van ps. 91 in de liturgie in de synagoge.

Aan het einde van de sabbath wordt in het gebed in de synagoge een extra stukje ingelast, waarin uitkomt dat men een nieuwe werkweek begint. Vooraf worden ps. 114 en ps. 67 gereciteerd en aan het eind van het avondgebed worden gereciteerd ps. 128 en ps. 91 en enkele andere psalmverzen. 1)

Bij een begrafenisplechtigheid wordt ps. 91 ook gereciteerd.

Op het moment dat men met de dode van het sterfhuis vertrekt naar de groeve reciteert men ps. 90 : 17 en ps. 91 gevolgd door een gebed dat in de joodse liturgie vaak ter afsluiting wordt gebruikt. De stoet begeeft zich dan op weg en wanneer men op de begraafplaats is aangekomen spreekt degene die de begrafenisliturgie leidt enkele gebeden uit en daarna een korte toespraak, waarna opnieuw gereciteerd wordt ps. 90 : 17, ps. 91 en het hierbovengenoemde gebed ter afsluiting. In de orthodoxe kringen reciteert men op de begraafplaats ps. 91 telkens als men de baar even neerzet op weg naar het graf, een handeling die driemaal plaats heeft. 2)

Ter gelegenheid van de steenlegging op het graf wordt in een gebedenboek van de joodse religie een liturgie opgenomen waarin worden gereciteerd ps. 1, ps. 16, ps. 23 en ps. 91. 3)

Het inwijden van een nieuwe woning is een plechtigheid met psalmrecieten gepaard gaande, waaronder de recitatie van ps. 91; de psalmen die men leest zijn: ps. 30, ps. 91, ps. 121, ps. 122, ps. 127, ps. 128, ps. 132, ps. 133, ps. 119, ps. 150, ps. 1. 4)

Het reizen geeft aanleiding tot gebruik van ps. 91. Reist men per vliegtuig dan wordt aanbevolen op reis te bidden o.a. ps. 91, ps. 8 : 4,5, ps. 139 : 8 - 10, ps. 121, ps. 32 : 7, ps. 90 : 17, ps. 46 : 8-12, ps. 84 : 13, ps. 20 : 10, en Jesaja 26 : 4. 5)

Het slapen gaan is ook een gelegenheid om ps. 91 te lezen.

Men kan bij het slapen gaan reciteren volgens het zojuist genoemde gebedenboek: ps. 3, ps. 91 en ps. 128. 6)

Voor het uitdrijven van demonen bevalen de rabbijnen van vroeger reeds aan het gebruik van het sjema Deut. 6 : 4, ps. 29., Zach. 3 : 2 en ps. 91. De reden waarom de psalmen en het gedeelte uit Zacharia geschikt zijn voor dit doel is gelegen in de vele herhalingen van de Godsnaam. De Godsnaam beschermt tegen de demonen. 7)

Onder de joden in Oost Europa en in Jemen leefde het geloof in de dibbuk, een demon die bezit kon nemen van de mens. Om hem uit te drijven "a holy man presided over a quorum of ten males recited the 21st Psalm and commanded the wandering spirit to depart....". 8)

Het Christendom

In de Rooms Katholieke Kerk wordt op de eerste zondag van de vastentijd/veertig dagen tijd Ps. 91 als tussenzang tussen de schriftlezingen gebruikt naast ps. 51. 9)

Er bestaat in het Romeins ritueel, herzien volgens de besluiten van het tweede Vaticaanse oecumenisch concilie, een orde van dienst bij het afscheid van de stervende. Deze liturgie bestaat uit korte aanroepingen, bijbellezingen en langere gebeden. Tot de keuze van lezingen behoort naast andere psalmen en o.t. en n.t. lezingen: ps. 91

In de gebedsdiensten, de z.g. urengebeden wordt als onderdeel van het nachtgebed (compleet) ps. 91 gebruikt, samen met ps. 4 en ps. 134. De completen beginnen met een openingslied na de hymne en de lezingen uit de psalmen volgt een korte lezing uit een ander gedeelte van de Bijbel waarna het geheel afgesloten wordt met de lofzang van Simeon en een zegenbede. 11)

In de Evangelisch-Lutherse kerk in Duitsland bestaat het Evangelisches Kirchengesangbuch, Ausgabe für die evangelisch-lutherischen Kirchen Niedersachsens. Daarin is een rubriek opgenomen: Gebete in Freud und Leid. In geval van ziekte wordt aanbevolen o.a. te lezen ps. 25, 42, 63 : 2 - 9, ps. 91, ps. 126 en ps. 130. 12)

In de anglicaanse liturgie wordt zij regelmatig geciteerd in de liturgie van de Morning- and Eveningprayer: elke 18de dag van de maand in de morning-prayer. 13)

In de engelse literatuur kwam ik tegen het gebruik van ps. 91 als bezweringsformule: het gaat om het boek getiteld: Dragonwyck en geschreven door Anya Seton. Het boek gaat over een familie in de engelse kolonie in Amerika en speelt in de eerste helft der vorige eeuw. In de hollandse uitgave van dit boek die de titel draagt van "Draeckenwijck" wordt ergens verteld hoe een der 2 hoofdpersonen een waanzinnig lachen hoorde zonder dat de andere dit waarnam, hoewel zij samen waren! "Hij stak zijn hand uit alsof hij steun zocht op de leuning van de hoge notehouten stoel aan het hoofd van de tafel, zijn eigen stoel. "Hoor je het?" fluisterde hij, "hoor jij het ook?" Zij schudde ontkennend het hoofd. Hij maakte een gebaar alsof hij zijn oren wilde sluiten voor dat hoge waanzinnig lachen. Toen zij de angstige uitdrukking in zijn ogen zag, voelde zij medelijden met hem. Zij vouwde haar handen en prevelde geluidloos: "Hij zal u dekken met zijn vlerken en onder zijn vleugelen zult gij betrouwen, Zijn waarheid is een rondas en beukelaar. Gij zult niet vrezen voor de schrik des nachts...". 14) Het was na 7 uur 's avonds dat dit plaatsvond.

In de Russisch-orthodoxe Kerk wordt de 91ste psalm gezongen in de grote vastentijd en de dag vóór Kerstmis en de dag vóór theofanie tijdens de liturgie der completen. In deze completen worden naast de 91e psalm nog andere psalmen gezongen zoals ps. 4, 6, 12, 24, 30, 50. (In statenvertaling en vertaling N.B.G.: ps. 51!, aantekening schrijven van dit artikel).

Zij is daarnaast een vast onderdeel uit de orde van dienst voor gebed van het zesde uur, een gebedsdienst die ongeveer valt op het zesde uur na zonsopgang, elke dag van de week. Naast deze psalm wordt dan nog gezongen ps. 53 en ps. 54.

In de dienst voor de overledene wordt de psalm ook gebruikt.

Tenslotte wordt ps. 91 gelezen als een onderdeel van één van de 20 kathismata. In de Russisch-orthodoxe Kerk zijn de 150 psalmen verdeeld in 20 kathismata. Deze 20 kathismata worden **wekelijks**

doorlopen als onderdelen van vespers, metten en urengebeden. In de grote vastentijd gebeurt het zelfs zo intensief dat zij **alle** twee maal per week gelezen worden. 15)

Priesters en monniken dragen een gordel om hun onderkleed, waarop soms geborduurd is psalm 91. 16)

Psalm 91 als amulet gebruikt:

In het boek van B. Pasternak: Dokter Zjivago, kwam ik de volgende passages tegen:

"Aan de hals van de gesneuvelde hing aan een koordje een amulet. Joeri Andrejevitsj maakte het los en ontdekte dat er in een lapje een vergaan en op de vouwen versleten papiertje zat genaaid. De dokter vouwde het half uiteengevallen en tot stof vergane papiertje open." Het bleek uit-treksels uit psalm 90 (in de Statenvertaling de 91e psalm) te bevatten met daarin dezelfde veranderingen en afwijkingen die het volk in zijn gebeden aanbrengt waardoor zij na iedere herhaling verder van de oorspronkelijke tekst af komen te staan. De fragmenten van de Kerkslavische tekst waren in het briefje in het russisch overgeschreven. In de psalm wordt gezegd: Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten; in het briefje was de titel van de aanroeping geworden: Die in het huis het allerhoogste zit! Het psalmvers: 'Gij zult niet vrezen voor de pijl die des daags vliegt' was veranderd in enige woorden van aanmoediging: 'Vrees niet de pijl die u in oorlogstijd belaagt!'. "Want Hij kent mijn naam" zegt de psalm. En het briefje: "Want hij kent mij te laat". "In de benauwdheid zal ik bij hem zijn" was in het briefje: "Als ik kou lijd zal ik bij hem zijn" geworden.

De psalmttekst gold als wonderdoend en beschermend tegen kogels. In de laatste imperialistische oorlog droegen de soldaten hem in de vorm van een talisman bij zich. Tientallen jaren daarna en zelfs nog later zouden gearresteerden de tekst weer in hun kleren naaien en zou hij door opgesloten voor zich heen worden opgezegd als zij voor een nachtelijke ondervraging bij de rechter van instructie werden geroepen.... Door de opening aan de hals van Serozja's hemd hing aan een kettinkje een kruisje naar buiten, een medaljon en nog een plat kokertje of tabaksdoosje met een beschadigd deksel dat door een spijker leek te zijn ingedrukt. Het kokertje hing half open. Er viel een dichtgevouwen papiertje uit. De dokter vouwde het open en kon zijn ogen niet geloven. Het was dezelfde psalm 90 (dit is ps. 91 uit de Statenvertaling), maar nu in drukletters terwijl de oorspronkelijke kerkslavische tekst was gehandhaafd. 17)

De Islam

In de dagelijkse rituele gebeden die verplicht zijn voor elke moslim wordt een plaats ingeruimd voor het reciteren van een klein gedeelte der Koran en het overdenken ervan. De fragmenten uit de Koran beginnen altijd met soera I. De andere soera's of fragmenten van soera's zijn niet voorgeschreven en hiervoor neemt men graag een korte soera, beginnend bij soera 78. Dit is althans de gewoonte in Marokko geweest. 18)

In Egypte wordt wel gebruikt S. 2 : 256, S. 94, S. 112, S. 113 en S. 114. 19)

In Zuid Marokko worden zij het vaakst gebruikt in het namiddagebed (sal (salāt al-'asr) (mededeling van Y.H. uit A. Meraou). 19a

In ordegebeden komen de beide soera's ook voor. De Islam kent evenals bijvoorbeeld de Rooms Katholieke Kerk religieuze orden. Van twee orden uit Marokko en één uit Algerije is mij bekend dat zij voor hun leden de verplichting kennen om regelmatig deze twee soera's te reciteren. Zo wordt bij de Nāsiriya voorgeschreven de Koran in zeven dagen tijd in haar geheel te reciteren waarbij voor elke dag een bepaald kwantum is opgegeven, een aantal andere gebeden waarvan de grootste ook in porties verdeeld is over 7 dagen en de andere dagelijks worden opgezegd en tenslotte 16 aanroepingen die elk 7 maal herhaald worden, waaronder S. 2 : 256, S. 109, 112, 113 en 114. 20)

De Būnūhiya (ook wel ouled Sidi Bunu genoemd) kent een ordegebed dat bestaat uit een aantal Koranverzen die driemaal gereciteerd moeten worden en daarnaast enkele soera's zoals S. 1, S. 112, 113 en 114. 21)

De leden van de orde der Ṣiddīkīya zijn verplicht dagelijks S. 18 en S. 36 te reciteren en vrijdagsondags daarbij nog S. 67 en S. 108, waarbij deze laatste twee een kwartier lang moeten worden herhaald. Verder moet men elke nacht en vooral vrijdagsondags de aanroeping, vervat in de woorden "enige God" uitspreken en tenslotte moet men S. 113 en S. 114 en S. 1 reciteren. 22)

De salāt al-witr en andere niet-verplichte gebeden

Tot de niet-verplichte gebeden die aanbevolen zijn door de Profeet behoort het nachtelijk gebed. Eén der nachtelijke gebeden draagt de naam van salāt al-witr. In dit gebed wordt wel daar, waar een plaats ingeruimd is voor het reciteren van een gedeelte der Koran, S. 1, S. 112 en S. 113 uitgesproken, althans zo gebeurde het ooit bij de moslims in Spanje in de 16e eeuw. 23)

Er bestaat een overlevering van de profeet Mohammed die aldus luidt, in het engels vertaald: 'Abd al-'Aziz b. Juraij said he asked 'A'isha what Qur'an passages God's messenger used when observing the witr and she replied: In the first rak'a he recited, "Glorify the name of your most high Lord" (dit is S. 97 aantekening schrijver van dit artikel) in the second, "Say, O Infidels" (dit is S. 109, aantekening schrijver) and in the third, "Say, He is God, One" and al-Mu'awwid atān. (dit zijn S. 112, 113 en 114, aantekening schrijver). 24)

Bij een islamitische schrijver vond ik de aansporing tot een ander niet-verplicht gebed: Degene die vreesde zijn geloof te verliezen werd geadviseerd om na zonsondergang een gebed te verrichten met daarin op de plaats waar het Koranreciet plaats heeft de soera's 113 en 114 en dat aan het eind de bede bevat om volharding in het geloof en bewaring voor een slechte afloop. 25)

Dezelfde raadgeving vindt men bij een andere schrijver A.b. u. ad. Dairabi. Hij schrijft voor in dit gebed te reciteren: 1 maal S. 1 en S. 97 en S. 112 en 6 maal S. 113 en 114. Tevens haalt hij een uitspraak aan vanuit een ander boek dat, sprekend over dezelfde zaak, voorschrijft te reciteren: S. 1 en S. 2 : 256 en S. 112, 113 en 114. 26)

Degene die een behoefte, zonder nadere omschrijving, aan Allah bekend wil maken, wordt aangeraden naar de moskee te gaan, zich op te stellen voor de qibla (gebedsnis) met het gezicht gericht naar Mekka, waar hij dan o.a. het volgende moet doen:

Hij moet beginnen met te zeggen: O Allah ik richt mij tot u, aan uw poort sta ik.... en even verder: Ik vraag U bij Mohammed en Uw profeten en gezanten en heiligen die ik aanroep als voorspraak, hoor naar mijn behoefte en aanvaard mijn offer en wat ik aan goede daden heb..... Vervolgens moet hij zijn wens kenbaar maken en daarna een salāt verrichten waarin hij op de daarvoor geëigende plaats moet reciteren de soera's: 1, 109, 112, 113, 114. Daarna volgt nog een gebed waarin nog eens gevraagd wordt om verhooring aan Allah. 27)

Tot het inleidend ritueel dat de pelgrim moet verrichten die met zijn verzoek zich wendt tot een heilige en daarvoor zijn heiligdom bezoekt kan in Noord Afrika behoren, naast het reciteren van S. 1 en S. 2, 256 en 11 maal S. 112, het 3 maal reciteren van S. 113 en S. 114, 28) of ook wel moet hij 12 maal S. 1 reciteren en 12 maal S. 112 en 7 maal S. 113 en S. 114 en 1 maal S. 2, 256. 29)

Bij een begrafenisceremonie werden soms S. 112 en S. 113 gereciteerd: In India werd in de vorige eeuw bij een begrafenis aan de groeve de islamitische geloofsbelijdenis (ṣahada) ingefluisterd in het oor van de overledene en soms werden S. 1 en S. 112 en S. 113 gereciteerd. 30) In Cairo kwam het voor in de vorige eeuw dat de eerste nacht na de begrafenis de z.g. ceremonie van de rozekrans plaats vond die ten doel had voor de gestorvenen de overgang naar de nieuwe situatie, die van de toestand der gelukzaligheid te vergemakkelijken. De ceremonie duurde

meestal 4 uur. Na het aanbreken van de nacht kwamen ongeveer 50 z.g. fāih bijeen in het huis van de overledene en begonnen de ceremonie met het reciteren van S. 67. Dan zeiden zij driemaal achtereenvolgend: "Allah is een", dan reciteerden zij S. 113 en daarna S. 1 en spraken vervolgens een gebed uit voor de profeet Mohammed, zijn familie en zijn metgezellen. De eigenlijke rozekrans-ceremonie begon nu pas: met behulp van de rozekrans werd 3000 maal opgezegd: Er is geen God dan God. Daarna: 100 maal: Ik prijs de volkomenheid van Allah met zijn lof en 100 maal: Ik bid God, groot is Hij, om vergeving. Dan volgde 50 maal: Ik prijs de volkomenheid van de Heer de eeuwige. Ten besluit reciteerden zij S. 37 : 150 en nog enkele andere verzen der Koran. Dit alles ter vergroting van de verdiensten der gestorvens 31)

S. 113 en S. 114 gebruikt als afweermiddel

In Zuid-Marokko worden beide soera's wel gebruikt door iemand die op reis gaat en vreest voor diefstal onderweg. Ook als men bang is voor het z.g. boze oog reciteert men ze. Verder gebruikt men ze als men zich bedreigd voelt door djinn. 32)

Een overlevering van de profeet vertelt dat hij zijn toevlucht zocht bij Allah tegen de djinn en het boze oog der mensen door het reciteren van deze twee soera's. (33)

Hier volgen nog een paar overleveringen van de profeet:

Als hij pijn voelde dan reciteerde hij voor zichzelf S. 113 en S. 114 en spuwde en als zijn pijn hevig was reciteerde hij ze boven de plaats van de pijn en streek erover met zijn hand hopen op hun baraka. 34)

Als de profeet naar bed ging elke avond bracht hij zijn beide handpalmen bij elkaar, spuwde erin en reciteerde daarna S. 112, S. 113 en S. 114. Dan streek hij met zijn beide handen over alle delen van zijn lichaam waar hij kon komen en dit deed hij driemaal. 35)

Tegen enkele van zijn volgelingen zou hij eens gezegd hebben dat het reciteren driemaal achter elkaar zowel 's morgens als 's avonds van S. 112, S. 113 en S. 114 overal bij helpt. 36)

Bij enkele islamitische auteurs constateerde ik een uitgebreide toepassing van de twee laatste soera's der Koran. De bedoelde auteurs hebben een systematisch overzicht gemaakt van de toepassingen van alle mogelijke soera's en verzen der Koran. Hieronder volgt een reeks van gevallen waarin gebruik kan gemaakt worden van S. 113 en S. 114, zoals wij die vinden bij bovengenoemde auteurs.

ziekte: voorbeeld van toepassing: S. 1, S. 59 : 21-24, S. 112, S. 113 en S. 114 opschrijven en zo in contact brengen met het lichaam der zieke en tegelijkertijd een gebed uitspreken waarin Allah gevraagd wordt om genezing voor de drager van het papier met daarop de fragmenten uit de Koran. 37)

Bijzondere vermelding verdient nog het gebruik van de twee laatste soera's tegen die ziekten die speciaal door Allah neergezonden worden eens per jaar en wel op de drie na laatste dag van de maand safar. Men wordt geadviseerd om zich te beschermen tegen deze ziekten, een salāt te verrichten waarin men daar waar de Koran wordt gereciteerd na S. 1 17 maal S. 108 reciteert en 5 maal S. 112 en 1 maal S. 113 en S. 114. Na de salāt spreke men een gebed uit waarin men o.a. zegt: O Allah bescherm mij tegen het kwaad van deze dag en wat op deze dag neerdaalt o beschermer.... 38)

Een niet-arabische auteur uit deze eeuw vertelt dat in Marokko door hem de gewoonte is geconstateerd dat in geval van ziekte soms een geestelijke geroepen wordt - een heilig persoon - die bij de zieke reciteert: S. 2 : 256, S. 2, S. 9 : 129 - 130, S. 59 : 21 - 24, S. 112 en S. 113. 39)

Een ander niet-arabische auteur, ook uit deze eeuw, vertelt dat hij in Egypte constateerde hoe men in geval van ziekte bij de zieke wel reciteerde S. 1, S. 2 : 256, S. 113 en S. 114. 40)

M.M., imam in Ede en afkomstig uit Fnideq (N. Marokko) vertelde mij dat in geval van ziekte of ter bestrijding van het boze oog men de laatste twee soera's der Koran kan reciteren, maar dan als een gebed, gericht tot Allah.

Van een heilige uit de Soedan die leefde begin 17e eeuw wordt verteld dat hij voor degene die bij hem kwam omdat hem een ongeluk was overkomen en die nu zijn steun zocht, S. 114 placht te reciteren en daarna de bismillah formule en S. 36 gevolgd door o.a. 3 maal S. 1, waarna hij eindigde met een gebed waarin hij vroeg om een gunstige wending in de situatie van zijn bezoeker. 41)

Pijn

Tegen pijn in het lichaam bestaat het volgende geneesmiddel:

Men schrijve op in een schone schaal S. 9 : 129-130, S. 112, S. 113, S. 114, S. 17 : 84 en S. 59 : 21 - 24 met saffraankruid en behalve deze Korancitaten nog een gebed waarvan de kern is het verzoek om genezing van Allah. Daarna maakt men hem schoon met water, waarmee men dan de pijnlijke plekken inwrijft. 42)

Djinn (geest)

Om een djinn te verdrijven uit het lichaam van een mens moet men 7 maal voor zijn rechteroor uitspreken de formule gebruikt bij de oproep tot het gebed en vervolgens reciteren S. 1, S. 113, S. 114, S. 2 : 256, S. 37, S. 59 : 25 en S. 86. 43)

Sihr (tovenarij)

Tegen sihr, ziekte en pijn helpt het volgende middel dat ingenomen moet worden vóór het ontbijt: schrijf op S. 36, S. 56, S. 1, S. 112, S. 113 en S. 114, S. 2 : 256, S. 2 : 285-286 en de zin: Zeg: Allah is uw oor of gij zijt traag t.o.v. Allah, in een schone schaal met saffraankruid. Men neemt na **het geschrevene opgelost te hebben met water, het resultaat ervan** insamen met 7 geperste dadels die vooraf speciaal bewerkt zijn en waarover een bezweringsformule is uitgesproken. 44)

Voor iemand die het slachtoffer is van het leggen van knopen die o.a. ziekte en onheil kunnen veroorzaken (45) kan het volgende middel baat hebben: hij verzamele alles wat een wever nodig heeft om zijn ambacht uit te oefenen, schrijft de namen van al die dingen in een nieuwe schaal, schrijft er ook in S. 1, S. 113, S. 114, S. 112 en S. 17 : 83, de barmhartigheid voor de gelovigen, S. 59 : 22 - 25, S. 2 : 256, S. 35 en aan het slot tekent hij een zegel bestaande uit een vierkant, waarin en waaromheen **bepaalde woorden staan. Er in wordt gevraagd om het gebed van Allah over de profeet, zijn familie, en zijn metgezellen.** 46)

Zware bevalling

Bij een bevalling wordt aanbevolen om te reciteren tijdens de weeën: S. 2 : 256, S. 7 : 52 (= S. 10 : 3), S. 112, S. 113 en S. 1, daarbij

moet men dan voegen een gebed dat men vaak herhalen moet: Er is geen God dan Allah de verhevene de lankmoedige, er is geen God dan Allah de heer van de troon, de goedgunstige. Doet men **dit**, dan wordt de bevalling verlicht. 47)

Ander voorbeeld: Om de bevalling te verhaasten en de pijnen te verminderen kan men ook het volgende doen: in een schone schaal die nieuw is schrijft men behalve 2 spreuken die Koranisch beïnvloed zijn, S. 2 : 256, S. 1, S. 112, S. 113 en S. 114. Men maakt haar daarna schoon met water en drinkt dit op. Het gevolg is dat de bevalling versneld wordt. 48)

Huilende babies

Schrijf op een stuk papier S. 1, S. 113, S. 114, S. 112 en S. 12 : 21b met daarbij een gebed tot Allah waarin de volgende Koranpassages: S. 18 : 17a, S. 80 : 38 - 39, S. 53 : 59 - 62 en o.a. een bede om beschermd te worden tegen kwaad door de macht van Allah. Het geheel wordt besloten met de z.g. *salāt* voor de profeet, zijn metgezellen en zijn familie. Dit papier moet om de hals gehangen worden van de huilende baby en zo zal de baby beschermd zijn tegen alle kwaad. 49)

Tyrannie

Als men vreest op eigen grondgebied onderdrukt te worden kan men om dit te voorkomen zijn toevlucht nemen tot het volgende middel: men neemt 5 stenen waarover men reciteert: 7 maal S. 1, 3 maal S. 112 en 1 maal S. 113, S. 114, S. 36, S. 67, S. 2 : 256 en 10 maal de *salāt* over de profeet. Vier van de vijf stenen begraaft men vervolgens zo dat zij elk op een van de vier hoeken van het gebied dat men wil beschermen in de grond worden gestopt. De vijfde begraaft men in het middelpunt van het gebied. 50)

Vreest men de straat op te gaan vanwege boosaardige lieden die geweld gebruiken tegen de gelovigen dan kan men om dit gevaar te bezweren bij het verlaten van zijn woning reciteren S. 1, S. 2 : 256, S. 97, S. 106, S. 113 en S. 114. 51)

Zogende dieren (koe, kameel, schaap, paard, ezel, muilezel, etc.)

Indien een van deze haar jong weigert te zogen, dan moet men haar een amulet ophangen in de vorm van een paar blaadjes papier waarop geschreven is S. 1, S. 113, S. 114, S. 36 : 72, S. 3 : 77, S. 2 : 69, S. 33 : 99 - 100. Daarbij moet men reine aarde, waarover 7 maal S. 1 en 1 maal S. 112 is gereciteerd in haar neus, haar ogen en haar keel blazen. 52)

Boos oog

Tegen het boos oog (53) gebruikt men wel amuletten. In een artikel van A. Donaldson dat de titel draagt: *The Koran as Magic* (54) is een foto afgedrukt van een amulet tegen het boze oog, waarin men herkent de tekst van S. 68 : 51-52, S. 2 : 256, S. 109, S. 112, S. 113 en S. 114. 55)

Zelf bezit ik een amulet in de vorm van een minuscuul klein boekje, gedragen in een tasje om de hals, waarin onder de passages uit de Koran ook S. 113 en S. 114 te vinden is. Een andere toepassing van de beide soera's ter bestrijding van het boze oog is reeds eerder genoemd (zie hierboven)

Een nog niet genoemd bezweringsmiddel tegen het boos oog dat ook gebruikt kan worden bij koorts of bij een beet door een schorpioen of een ander dier dat met zijn beet dezelfde schade aan kan richten, is het reciteren van S. 1, S. 113, S. 114 en S. 2 : 256 of een bepaalde van de profeet afkomstige bezweringsformule.

Zo is er een bezweringsformule die begint met de woorden: Ik neem mijn toevlucht tot de woorden van Allah die volmaakt zijn en die niet overtroffen kunnen worden door enige vrome noch door enige goddeloze tegen het kwaad van etc., etc. (wat volgt is een opsomming van allerlei vormen van kwaad)

Slotbeschouwing

Tot nu toe is over Ps. 91 en S. 113 en S. 114 geschreven als over bekend veronderstelde grootheden. Daar dit hoogstens kan gelden van Ps. 91, waarvan men de tekst in elke Bijbel kan vinden, lijkt het mij nodig hieronder de tekst van de twee soera's uit de Koran te laten volgen. Ik maak daarbij gebruik van een hollandsche vertaling van de Koran, namelijk die van Prof. dr J.H. Kramers.

Soera 113:

In de naam van Allah, de Barmhartige Erbarmmer

1. Zeg: Ik zoek toevlucht bij de Heer van de doorbraak
2. Voor het kwaad van wat Hij geschapen heeft,-
3. Voor het kwaad van een stikdonkere nacht, wanneer hij opdoemt,-
4. En voor het kwaad van haar, die op de knopen blazen,-
5. En voor het kwaad van een afgunstige in zijn afgunst.

Soera 114:

1. Zeg: Ik zoek toevlucht bij de Heer der mensen,-
2. De Koning der mensen,-
3. De God der mensen,-
4. Voor het kwaad van de inblazer, de achtersluiper
5. Die inblaast in de borsten der mensen,
6. Zowel de djinn als de mensen.

Als wij de drie teksten met elkaar vergelijken dan valt op dat in alle drie de goddelijke bescherming een rol speelt en ook onheil, kwaad. Allerlei vormen van kwaad, menselijk zowel als bovenmenselijk. De nacht wordt in twee van de drie teksten genoemd, in beide gevallen als een bedreiging. Er zijn voorbeelden uit de Islam, genoemd hierboven, waarin het gebruik der beide soera's verklaarbaar is, omdat hun inhoud te maken heeft met de zaak waarvoor zij gebruikt worden: djinn, boos oog, het leggen van knopen maar ook heel algemeen: onheil, ziekte, pijn, tyrannie. Er staat in S. 113 in regel 2: "voor het kwaad van al wat hij geschapen heeft". Met deze uitspraak wordt een zeer uitgebreide toepassing van de soera's mogelijk gemaakt.

Ps. 91 blijkt gebruikt te zijn, zowel in Jodendom als in christendom, voor het uitdrijven van demonen, zoals blijkt uit het voorafgaande, terwijl daarnaast het gebruik ervan bescherming bood tegen nachtelijke gevaren en oorlogsgevaar. Men denke aan haar gebruik bij het slapengaan en het dragen van haar als amulet.

Beide gebruiken laten zich verklaren, ook hier vanuit de inhoud der tekst. Men leze hiervoor de verzen: 1 - 14. De verzen 14 en 15 van ps. 91 zijn m.i. ook een verklaring voor het gebruik van Ps. 91 als bezwering. In deze verzen wordt gesproken over het kennen van de Godsnaam, zo kan men het althans uitleggen. De kennis van de Godsnaam wordt in meer dan één religie beschouwd als een middel om macht uit te oefenen over de betreffende God.

Dat Ps. 91 gereciteerd wordt aan het eind van de sabbath voordat de nieuwe werkweek begint en dat zij gebruikt wordt bij het inwijden van een nieuwe woning kan men begrijpen vanuit haar inhoud.

Ook het reciteren van haar als men op reis gaat is vanuit haar inhoud te verstaan. Moeilijker te verklaren is vanuit haar inhoud haar gebruik aan ziekbedden, bij het afscheid van stervenden en in de uitvaartliturgie, of men moet de dood ook zien als een slaap. Soms is een gebruik te herleiden tot een historische gebeurtenis, bijv. de gewoonte van een voorname Rabbi een gebeurtenis uit het leven van Jezus (bij zijn verzoeking in de woestijn gebruikte de duivel vers 11 e.v. van deze Psalm) of een gewoonte van de profeet Mohammed. Combinatie met andere bijbel- of Koranpassages lijken hier ook verband mee te hebben. In het christendom vindt men een paar maal genoemd de combinatie Ps. 91 - Ps. 51 en in de Islam S. 1, S. 112, S. 113 en S. 114. Misschien zit hierachter een oeroud liturgisch gebruik. Het zijn bij het Jodendom en het christendom de Psalmen en bij de Islam S. 1 en de laatste 3 soera's der Koran die reeds vanouds een belangrijke rol spelen in de liturgie.

De wijze van overdracht van de inhoud der teksten is bij het Jodendom uitsluitend via recitatie of psalmodie (bij het Christendom wordt het daarnaast gedragen) terwijl in de Islam het wordt opgedronken, gedragen, ingewreven behalve dat het ook gereciteerd wordt. Combinatie met "vrije" gebeden komt bij alle drie voor.

VOETNOTEN

1. S.Ph. de Vries, Joodse Riten en Symbolen. Amsterdam, 1968, p. 72
L. Wagenaar, Joodse Godsdienstleer voor de Jeugd, Assen, 1969, derde cursus, p. 67
2. J. Soetendorp, Symboliek der Joodse Religie, Zeist, 1958, pp. 83 sqq.
3. Authorised daily Prayer Book, of the united hebrew congregations of the british commonwealth of nations, London, 1962, pp. 434sqq.
4. I. de Groot, Gebeden voor verplichte tijdstippen, Amsterdam, 1937, pp. 2 sqq.
5. Authorised daily Prayer Book, pp. 409 sqq.
6. Authorised daily Prayer Book, pp. 392 sqq.
7. W.C. van Dam, Dämonen und Besessene, Aschaffenburg, 1975, p. 26.
8. The Encyclopedia of witchcraft and magic, V. Newall, London, 1974, s.v.dibbuk.
9. Gotteslob, katholisches Gebet- und Gesangbuch für das Bistum Lüttich, Mönchengladbach, 1975, p. 905.
10. Liturgie van de sacramenten en andere kerkelijke vieringen, de ziekenzalving en de pastorale zorg rond de zieken, Nationale Raad voor liturgie, Hilversum, 1977, p. 90; Liturgie rond het ziekbed, vademecum voor pastores en alle die belast zijn met de zorg voor zieken, een uitgave onder redactie van de werkmop voor liturgie van het bisdom Utrecht, Hilversum, 1972, pp. 155 sqq.
11. Gotteslob, pp. 640 sqq.
12. Evang. Kirchengesangbuch etc., Göttingen, z.j., pp. 146 sq.
13. The book of common prayer, and administration of the sacraments and other rites and ceremonies of the church according to the use of the church of England etc., Cambridge, z.j., pp. 464 sq.
14. A. Seton, Draeckenwijck, z.j., Den Haag, pp. 359 sq.
15. Lazare, e.a., Vier verschillende benaderingen van de Bijbel, Brugge, 1967, pp. 33 sq.; Hulpmiddel bij de bestudering van de voorschriften van de godsdienstoefeningen van de orthodoxe kerk, Konstantin Nikolskij, Sint Petersburg, 1900, pp. 194 sq. (het boek is geschreven in het russisch!))

16. bericht Trouw, 9 mei 1979: veroordeelde religieuze; brief Th. v.d. Voort d.d. 11 juni 1979. Veel van de gegevens over het gebruik van Ps. 91 in de russisch-orthodoxe kerk heb ik te danken aan de heer Th. v.d. Voort, wetenschappelijk medewerker van het interuniversitair instituut voor missiologie en oecumenica.
17. B. Pasternak, a.w., Utrecht/Antwerpen, 1968, pp. 361 sq.
18. Ali Bey, Travels of Ali Bey in Morocco, London, 1860, vol. I p. 92.
19. S. Zwemer, "Animistic elements in moslem prayer" - The Moslem World, 1918, pp. 374 sq.
- 19a. Ook kan men in de du'a', die de salāt afsluit, soera 113 en 114 aantreffen, zoals blijkt uit het voorbeeld dat Ibn Āsir geeft in "al-mursid al-mu'īn", een leerboek over de wezenlijke punten van de islamitische godsdienstige praktijk, in gebruik bij het voortgezet godsdienstig onderwijs in Marokko. vlg. op. cit. p. 29.
20. G. Drague, Esquisse d'histoire religieuse du Maroc, confréries et zaïufas, Paris, 1951, p. 224.
21. G. Joly - "l'Oued des Ouled Sidi Bounou" -Archives Marocaines, II, pp. 295 sq.
22. L. Rinn, Marabouts et khouan - étude sur l'islam en Algérie, Alger, 1884, p. 160.
23. P. Longas, Vida religiosa de los Moriscos (del siglo XVI) Madrid, 1915, p. 77.
24. Mishkāt al-Masabih, english translation with explanatory notes, J. Robson, Lahore, 1964, p. 264.
25. Muh. b. Yusuf as-Sanusi, al Mugarrabā; Cairo, 1343 (H), pp. 136 sq.
26. ad-Dairabi, Fath al-malik, Cairo, 1343, pp. 70 sq.
27. ad-Dairabi, a.w., p. 21.
28. A. Cesaro, Santuari islamici nel secolo XVII in Tripolitania - governo della tripolitania - ufficio studi - studi e monografie coloniali - nr. 2 - Gennaio, 1933 XI - Tripoli, pp. 10 sqq.
29. M. ben Cheneb - "Notice sur deux manuscrits sur les cherifs de la zāwiya de Tamesloûhet"- Revue africaine, 52 jrg. nr. 268, 1908, p. 114.
30. Shorter Encyclopaedia of Islam, s.v. djināza.
31. E.W. Lane, Sitten und Gebräuche der heutigen Egypter, Leipzig, 1835, bnd III p. 163.
32. Y.H. uit A. Meraou.
33. Mishkat al-Masabih - english translation with explanatory notes by J. Robson, vol. III, Lahore, 1964, pp. 951 sq.
34. al-Buhari - Sahih, 1314 (H), 6e deel pp. 189 sq.
35. al-Buhari, loc. cit.
36. Mishkat al-Masabih, english translation: J. Robson, vol. II, Lahore. p. 457.
37. A.b. u. ad-Dairabi, Fath al malik etc., Cairo, 1343, p. 117. Voor andere voorbeelden zie: Ahmad ben 'Ali al-Bunī, Sams al-Ma'arif (al-kubra) Cairo, 1927, p. 76; A.b. U. ad-Dairabi, a.w. p. 8; Galal ad-Din as-Suyuti, Kitab ar-Rahma fi-t-tibb wa'l Hikma, Cairo, 1345, pp. 87 sq.
Een Marokkaan afkomstig uit al-Hoceima (N. Marokko) zei mij dat men in zijn omgeving het boek van Suyuti kende en raadpleegde; Ook nog twee andere, niet arabische auteurs zijn te noemen: A. Christensen, Xavass-i-Āyāt Notice et extraits d'un manuscrit persan traitant la magie des versets du Coran, par A. Christensen, Kōbenhavn, 1920, pp. 26 sq.; Bess Allen Donaldson, The wild rue - a study of muhammedan magic and folklore in Iran, London, 1938, pp. 111 sq.

38. ad-Dairabi, a.w. p. 72.
39. E. Westermarck, Ritual and Belief, I, London, p. 155.
40. J. Jomier. "La place du Coran dans la vie quotidienne en Egypte", IBLA Tunis. 1952, p. 136.
41. O. Houdas. Tarikh es-Soudan par Abderrahman ben Abdallah ben 'Imran ben 'amir Es-Sa'di - publ. de l'école des langues orientales vivantes, IVE serie, vol. XIII, trad. de l'arabe par O.Houdas, Paris, 1900, pp. 85 sq.
42. ad-Dairabi, a.w. pp. 116 sq.
43. ad-Dairabi, a.w. p. 12
44. Ibn al-Hagg al-Abdari, al-Mudkhal, Cairo, 1903, deel 3, 96
45. o.a. J. Frazer, The golden bough, abridged edition in one volume, London, 1963, pp. 233 sqq.
46. Galal ad-Din as-Suyuti, Kitab ar-Rahma fi't Tibb wa'l Hikma, Cairo, 1345 (H) p. 122.
Andere voorbeelden vindt men bij ad-Dairabi, a.w. op pp. 118 sqq. en bij Muh. b. Yusuf as-Sanusi, al-Mugarrabat, Cairo, 1343 (H) pp. 55 sqq.
47. ad-Dairabi, a.w. p. 113
48. ad-Dairabi, a.w. p. 112
49. ad-Dairabi, a.w. p. 109 (vgl. Galal ad-Din as-Suyuti, Kitab ar-Rahma fi't-Tibb wa'l Hikma, Cairo, 1345 (H), p. 196.
50. ad-Dairabi, a.w., pp. 49 sq.
51. ad-Dairabi, a.w., pp.44
52. ad-Dairabi, a.w. p. 147.
53. zie over betekenis o.a. v. Goor's Encyclopedisch woordenboek der godsdiensten door A. Bertholet en H. Freiherr von Campenhausen, vertaald en bewerkt door Prof. dr. J. Schoneveld e.a., den Haag, 1970, s.v. oog, boze.
54. The Muslim World, 1937, pp. 254-266.
55. a.w. p. 255
56. Ibn Qayyim al-Gawziyya, At-Tibb an-nabawi, Halab, 1927, pp. 112 sq.
57. verg. I. Goldziher "Zauberelemente im islamische Gebet", Orientalische Studien Th. Nöldeke zum siebzigsten Geburtstag gewidmet, I. Giessen, 1906, p. 316.

W.S. Cuperus,
Gravenhof 10, 6715 AN Ede

INHOUDSOPGAVE VAN DE VERSCHENEN NUMMERS VANAF MEI 1974 T/M DEC. 1979.

- 1-Gedachtewisseling over dialoog Islam-Christendom (uitverkocht)
- 2-Dialoog Islam-Christendom, gezien van islamitische zijde
- 3-Vastenmaand Ramadan
- 4-Met moslims in gesprek over God - Gedragspatroon Moslim i/d West.samenleving
- 5-Bedevaart naar Mekka en Offerfeest Aïd el Kebir
- 6-Kanttekening bij een experiment - Islam in confrontatie met Christus
- 7-Islam in confrontatie met Christus II - Preek bij een Eucharistieviering
- 8-De Islam en de problemen van onze tijd (interv.met Sheikh v. Al-Azhar)
- 9-Internationaal Congres van moslims en christenen te Cordoba
- 10-Inleiding over de Islam door een christen, aanvaardbaar voor een moslim
- 11-Voorschriften met betrekking tot verboden spijzen en dranken
- 12-De moslim-kalender in de arabische landen
- 13-Moslims vasten en wij christenen
- 14-De Islam en de Bijbel
- 15-Moslims onder ons
- 16-Moslims vieren Offerfeest - Bedevaart naar Mekka - Brieven van een Hazjj (uitverkocht)
- 17-De Islam op zoek naar het Heil
- 18-Christus volgens de Koran (uitverkocht)
- 19-Christus volgens de Koran - Het mysterie van Christus dood - Mohammedanen of moslims (uitverkocht)
- 20-Samenl. met buitenl. werkn. - Ziekenbezoek bij buitenl. werkn.
- 21-Joden-Christen-Moslimgroepen in Europa - Dialoog: iedere vorm v. kommunikatie
- 22-Houdingen die een rol spelen in de ontmoeting met moslims
- 23-De Libanon
- 24-Christenen in Trans-Jordanië
- 25-Het rituele gebed in de Islam
- 26-Syrië
- 27-Jerusalem
- 28-Christenen in Turkije.
- 29-Het Iraakse meisje
- 30-Persoonsrecht en familierecht in moslimslanden
- 31-Het gemengde huwelijk
- 32-Ter verantwoording en lezersonderzoek
- 33-Dialoog tussen moslims en christenen en de godsdienstige gevoeligheden
- 34-De Islam en de Schriften
- 35-Het gemengde huwelijk II
- 36-Imam en moskee
- 37-Goed en kwaad in de Islam
- 38-Ahmadiyya-gemeenschap
- 39-Conferentie in Salzburg
- 40-Het Gebedssnoer in de Islam - de "99 mooiste namen van God"
- 41-Het gebruik v.islamitische gebedsteksten i.d.christel.liturgie of andere gelegenheden
- 42-Abraham in de Koran
- 43-Zending onder de moslims in Nederland (TV-interview)
- 44-Islam en Staat - De Koran en de islamitische ethiek
- 45-Islam en godsdienstveijheid
- 46-Sexualiteit in de Islam - Koranrecitatie in de moskee in Marokko
- 47-"Onze vrouw, de islamitische wetgeving en de samenleving" door Tahar Haddad (samenvatting door Gerda Versteegden)
- 48-Islam in Indonesië
- 49-Een religieuze minderheid in Turkije: de Alevieten
- 50-De Nurdschuluk-beweging in de Duitse Bondsrepubliek